

नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थानी नगर विकास विभागाने शौचालयाशी संबंधित केलेल्या सर्व नियम/कायद्यांची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग
शासन परिपत्रक क्र.साशौबां२००९/प्र.क्र. १०७ /वै.शौ./पापुर१
मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२,
दिनांक - १२ मे, २००८

सन २०१०-११ या राज्याच्या सुवर्ण जयंती वर्षाचे औचित्यसाधून सुवर्ण जयंती महाराष्ट्र सुजल निर्मल अभियाना अंतर्गत महाराष्ट्र राज्य सुजल व निर्मल करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे. राज्याच्या नागरी भागातील वैयक्तिक शौचालयाच्या बांधकामाकरीता आर्थिक दुर्बल घटकासाठी केंद्र पुरस्कृत कमी खर्चाची स्वच्छता योजना कार्यक्रम राबविण्यात येत आहे. आणि स्वच्छतेबाबत नागरीकात जनजागृती व्हावी हा हेतू नजरेसमोर ठेवून संत गाडगेबाबा नागरी स्वच्छता अभियान महाराष्ट्र राज्यात सन २००२-२००३ पासून राबविण्यात येत आहे. त्यास चांगल्या प्रमाणात प्रतिसाद मिळाला असून शहरे स्वच्छ होत आहेत. परंतु राज्याचे झपाट्याने होत असलेले नागरीकरण व नागरी भागातील सार्वजनिक ठिकाणी नागरीकाची वाढत चाललेली लोकसंख्या यामुळे सार्वजनिक ठिकाणी उदा. मैदाने, रस्ते, बाजार, हॉटेल इत्यादी ठिकाणी अस्तित्वात असलेली शौचालये अपुरी पडत असून तेथील तरंगत्या लोकसंख्येचे प्रमाण वाढत असल्याने तेथील नागरीकांची विशेषतः महिला नागरीकांची मोठ्या प्रमाणावर कुचंबणा होत असल्याच्या तक्रारी शासनास प्राप्त होत आहेत.

२. शासनाच्या नगर विकास विभागाने सार्वजनिक प्रसाधन गृहांच्या अभावी महिलांची मोठी कुचंबणा होते ही वस्तुस्थिती विचारात घेऊन पूर्वीच्या National Building Code मध्ये व तसेच २००५ साली सुधारित केलेल्या National Building Code मध्ये तरतूदी सुचविलेल्या आहेत. त्यानुसार अ वर्ग नगरपालिकांच्या प्रमाणित विकास नियंत्रण नियमावलीत पुरुष व महिलांसाठी प्रसाधन गृहांची तरतुद करण्यात आली आहे. या तरतुदीमध्ये शॉप्स, कर्मशियल ऑफिसेस, हॉटेल्स, शैक्षणिक संस्था, वैद्यकीय संस्था व त्यांची होस्टेल्स व स्टाफ क्वार्टर्स, शासकीय कार्यालये व सार्वजनिक उपक्रम त्याचप्रमाणे रहिवास वापरांतर्गत येणाऱ्या निवासांसाठी, आर्ट गॅलरीज, ग्रंथालय, म्युझियम्स, रेस्टॉरंट्स, फॅक्टरीज व मोठी स्थानके आणि विमानतळ यांच्यासाठी लागणाऱ्या प्रसाधनगृहांची संख्या इत्यादीबाबत नियम तयार करण्यात आले आहेत. ब व क वर्ग नगरपालिकांसाठी जेथे स्पष्ट तरतुद नाही अशा ठिकाणी National Building Code

प्रमाणे तरतुदी करण्यात याव्यात अशी तरतुद आहे. त्यानुसार ब व क वर्ग नगरपालिकांसाठी सुध्दा प्रसाधनगृहांसाठी नियम लागू होत आहेत. तसेच B.P.M.C. Act, M.M.Act इत्यादीमध्ये महानगरपालिका व यथास्थित नगरपालिका यांच्यावर जी बंधनकारक कर्तव्य निश्चित केलेली आहेत त्यामध्ये सार्वजनिक प्रसाधनगृहे याचाही समावेश केलेला आहे.

३. सार्वजनिक ठिकाणी नागरीकांची होणारी कुचंबणा ही बाब गंभीर असून शासन आता असा आदेश देत आहे की, राज्यातील सर्व महानगर पालिका/नगरपरिषदा व नगर पंचायती यांनी नगर विकास विभागामार्फत वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या निर्देशानुसार व नगर विकास विभागाने सार्वजनिक प्रसाधनगृह व सार्वजनिक स्वच्छतेबाबत केलेल्या सर्व नियमांचे व कायद्याचे काटेकोरपणे पालन करावे तसेच महानगरपालिका व यथास्थित नगरपालिका यांच्यावर जी बंधनकारक कर्तव्य निश्चित केलेली आहेत त्यांची काटेकोरपणे अंमलबजावणी होईल यांची यथायोग्य दक्षता घ्यावी. या कर्तव्यात कसूर केल्यास संबंधितांवर जबाबदारी निश्चित करण्यात यावी.

४. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक संकेतांक २००९०५१२२१५४१५८००१ आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

sd/-

(जयलक्ष्मी चेक्कला)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. उपलोक आयुक्त, मुंबई
२. मा. महापौर, महानगरपालिका (सर्व)
३. आयुक्त, महानगरपालिका (सर्व)
४. विभागीय आयुक्त (सर्व)
५. जिल्हाधिकारी (सर्व)
६. महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, मुंबई [लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परिक्षा]
७. महालेखापाल, महाराष्ट्र -२, नागपूर [लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परिक्षा]
८. संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, मुंबई
९. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, एक्सप्रेस टॉवर्स, नरिमन पॉईंट, मुंबई
१०. वित्तीय सल्लागार व मुख्य लेखाधिकारी, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, सिडको भवन, नवी मुंबई
११. कार्यकारी संचालक, हूडको विभागीय कार्यालय, श्रेयश चेंबर, डी.एन.रोड, फोर्ट, मुंबई ४०० ००१
१२. नगराध्यक्ष, नगर परिषदा (सर्व)
१३. मुख्याधिकारी, नगर परिषदा (सर्व)
१४. सर्व वैधानिक विकास मंडळे
१५. पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागातील सर्व कार्यासने
१६. सारसंग्रह
१७. निवड नस्ती-पापु-२१